

Glagoljica na području Kotorske biskupije

Kulturna i znanstvena javnost dugo je vremena glagoljašku baštinu vezivala samo uz Istru, Hrvatsko primorje te uz kvarnerske i zadarske otoke. Međutim novija istraživanja dokazuju da se glagoljskim pismom pisalo u zadarskom zaleđu, na šibenskom, splitskom, dubrovačkom području te u Boki kotorskoj sve do Skadarskog jezera. To potvrđuje i ova izložba.

Na području Kotorske biskupije pronađeni su glagoljski spomenici, ali dokaze o glagoljaštvu nalazimo i u arhivskim dokumentima koji pokazuju i dokazuju kako postoji duga glagoljaška tradicija u Boki kotorskoj. Spomen na glagoljaštvo nalazimo još u odlukama Splitskih sabora iz 925., 928., 1060. i 1074. godine čije su, među ostalim, teme bile raširenost i uporaba glagoljice, a ustanovljeno je da je za ređenje glagoljaških svećenika bilo obvezno znanje latinskog jezika. O glagoljaštvu u Kotorskoj biskupiji nalazimo više izvora te ćemo neke i navesti. U zapisniku s vizitacija 1627. godine apostolski vizitator Otavijano Garzadori bilježi da u Paštrovićima postoji ilirski rukopisni misal iz 1427. godine, a glagoljicu u Boki kotorskoj spominje i Kukuljević. Školovani bokokotorski glagoljaši djelovali su na drugim područjima (zadarsko, krčko, senjsko, modruško, istarsko itd.), pa su tako sudjelovali i u pripremama tiskanih izdanja glagoljskih misala i brevijara. Tijekom pripreme tiskanog izdanja misala iz 1631. Rafaelu Levakoviću su pomagali franjevci Franjo iz Kotora, Bogdan Bakšić i Danijel Grozdek, a poznata je uloga zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića, rodom iz Perasta, u pripremi Karamanova misala.

Kotorska se biskupija se u prošlosti suočavala bez obzira na nedostatak školovanih svećenika glagoljaša. Sretna je okolnost da se taj problem rješavao dolaskom u Boku kotorsku većega broja klerika, glagoljaša s područja koja su imala organizirano njihovo školovanje. Među glagoljaše koji nisu rodom iz Boke kotorske, a koji su djelovali u ovoj biskupiji nalazimo don Jurja Pinezića s Krka, nekoliko glagoljaša sa splitsko-makarskog i šibenskog područja iz 19. stoljeća, te

naročito sa Zadarskoga područja. Zadar je sa susjednim Ninom (Pantelić) bio rasadnik školovanoga glagoljaškog kadra, bilo da je riječ o svećenicima koji potječu s ovih ili o svećenicima s drugih područja, koji su se školovali u Zadru. Osim toga, to područje je bilo dobro opskrbljeno glagoljaškim knjigama u samostanskim knjižnicama i župnim uredima. Bogato glagoljaško iskustvo prikupljeno na ovom području služilo je za održavanje glagoljaštva i narodnog jezika po bokokotorskim župama.

Za razvoj bokokotorskoga glagoljaštva ne bismo trebali izostaviti niti bokokotorske sjemeništare koji su se školovali u glagoljaškim sjemeništima Priku kod Omiša i zadarskom glagoljaškom sjemeništu Zmajević (poslije Pokrajinsko privremeno glagoljaško sjemenište) i tamo stekli solidno glagoljaško obrazovanje.

S druge strane, visokoškolorani kadar iz Kotorske biskupije dolazio je djelovati na ostala područja te među njima nalazimo više biskupa. Spomenimo senjskog i modruškog biskupa Nikolu Modruškog, poznatog i kao Nikola Kotoranin (1427. – 1480.); modruškog i krčkog biskupa Alberta Dujma Gliričića (1515. – 1563.); senjsko-modruškog biskupa dominikanca Hijacinta (Matu) Dimitrija (1619. – 1686.); novigradskog biskupa Stjepana Leonija (biskup Novigrada Istarskog (1754. - 1776.); zadarskog nadbiskupa Vicenca (Vicka) Zmajevića (1670. – 1745.) te ninske biskupe Bernarda Dominika Leonija (biskup od 1722. do 1727.) i Antona Tripkovića (1705. – 1771.).

I upravo dolazak glagoljaša u Kotoršku biskupiju, školovanja bokokotorskih sjemeništara u Zadru i Priku kraj Omiša kao i djelovanje visokoškoloranoga kadra iz Kotorske biskupije u drugim sredinama imalo je za posljedicu zbližavanje svećenstva unutar različitih, poglavito primorskih biskupija, a ta duhovna povezanost reflektirala se i na cjelokupnu hrvatsku kulturu koju i danas baštinimo.

Podatke o glagoljaštvu nalazimo za sljedeće bokokotorske dekanate i župe:

KOTORSKI DEKANAT: Bogdašići, Dobrota, Kotor, Prčanj, Stoliv, Škaljari.

PERAŠKI DEKANAT: Donja i Gornja Lastva, Kostanjica, Lepetane, Perast, Risan, Tivat (Crniplat)

HERCEGNOVSKI DEKANAT: Krašić, Krtole (Bogišići-Krtole), Pokrivenik, Rose